

הלכות סוכה

מבוארים על סדר השו"ע

בית מדרש מקוון ללימוד הלכה

itim-latora.org

הרב אליעזר טובי והרב ירון אליה

להערות: info@itim-latora.org

סימן תרכה

סעיף א: מצוות סוכה זכר לענני כבוד

'בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש ולכתחילה יש לכוון בישיבתו בסוכה שעושה כן זכר ליציאת מצרים וזכר לענני כבוד שהקיף הקב"ה לישראל לשמרם מהשרב והשמש. (ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור ולסיים בנייתה ביום המחרת) ויש נוהגים להתחיל לפני יום כיפור, ומתקנים אז את הדפנות ובמוצאי יום הכיפורים מניחים את הסכך (כה"ח ה', בשם הברכ"י) דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל).

סימן תרכט - ממה צריך להיות הסכך

סעיף א: דבר שמסככין בו צריך שיהיה צומח ותלוש ואינו מקבל טומאה

דבר שמסככין בו, צריך שיהיה צומח מן הארץ, ותלוש, ואינו מקבל טומאה ובלא זה הסוכה פסולה מן התורה; אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אף על פי שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה כגון עורות של בהמה שלא נעבדו, שאינם מקבלים טומאה, או מיני מתכות אע"פ שאינם מקבלים טומאה, שעדיין לא נעשה מהם כלי, אין מסככין בהם אף שיסודם מן הארץ, דהסכך צריך להיות דווקא דבר הצומח מן הקרקע ולא קרקע עצמה (וכן אין מסככין בעפר) (ר"ן).

סעיף ב: דבר שמקבל טומאה אין מסככין בו אפילו אם נשבר

וכן דבר שמקבל טומאה כגון שפודין שיש בהם מתכת. ויש מחמירים אף בשיפודים של עץ, ואע"פ שהם פשוטי כלי עץ מ"מ מקבלים טומאה אם משמשים לתשיש אדם, כגון שיפודים שמיוחדים לצלייה (כה"ח אות י'), וארוכות המטה וכל הכלים אפילו אם מקבלים טומאה רק מדרבנן אין מסככין בהם; ואפילו אם נשברו, שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה דכיון שמקבלים טומאה מן התורה גזרו בהם חכמים גם אחר שנשברו.

סעיף ג: סיככה בחיצים שאין להם בית קיבול כשרה

סיככה בחיצים שאין להם בית קבול, כשרה דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה. אך אם היו פעם אחת בברזל פסולים, כיון שחל עליהם שם פסול; ושיש בהם בית קבול, פסולה ואם רחב קצת וראוי להניח עליו איזה דבר, אפילו שאין לו בית קיבול - מקבל טומאה מדרבנן (דדמי לבית קיבול).

סעיף ד: סיככה בפשתן שלא נידק ולא ניפץ כשרה

סיככה בפשתן שלא נידק ולא ניפץ, כשרה, דעץ בעלמא הוא ואם רק נשרה במים, מעיקר הדין כשר, אך יש להחמיר לכתחילה; אבל אם נידק וניפץ, פסולה יש מפרשים שפסול כי קרוב לטוהיה ואז יקבל טומאה לכן גזרו אף קודם טוהיה, וי"א שפסול משום שאינו נראה כגידולי קרקע (כיון שהשתנתה צורתו) וי"א משום שראוי ליתנו בכרים וכסתות.

סעיף ה: חבלים של פשתן פסולים לסכך ושל גמי ושל סיב כשרים

בחבלים של פשתן, פסולה מפני ששינה צורתו ואינו נראה כגידולי קרקע; של גמי ושל סיב, כשרה שלא שינו צורתם.

סעיף ו: מחצלת הראויה לשכיבה אין מסככין בה ואם נעשתה לסיכוך מסככין בה

במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי, בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה שאינה ראויה (כל כך) לשכיבה,

אם היא קטנה כקומת איש או מעט יותר (מ"ב; כה"ח), סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין בה, אלא א"כ עשאה לסכוך. הגה: דהיינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסיכוך (ר"ל שאם רוב אנשי העיר רגילים לעשות המחצלות לשכיבה, לא יועיל מה שחשב עליה לסיכוך, דיש לאסור מפני מראית העין. אמנם לדעת השו"ע אין לחוש לזה [כה"ח אות לה]) (הרא"ש פ"ק דסוכה); ואם היא גדולה, סתמא עומדת לסיכוך ומסככין בה, אלא א"כ עשאה לשכיבה, שאז אסור לסכך בה אפילו שמנהג המקום לסכך בהן (דהיינו שמנהג המקום לשכב עליה ר"ל שבמקום שהמנהג לעשותה לשכיבה, אסור אפילו אם עשאה לסיכוך (מפני מראית עין וכנ"ל)); וה"מ שאין לה שפה, אבל אם יש לה שפה בענין שראויה לקבל שפתה מוכיחה עליה שעשויה לקבלה וא"כ מקבלת טומאה, ולכן אפילו אם ניטל שפתה אין מסככין בה (ויש מחמירים ביש לה שפה, אפילו אם עשאה בפירוש לסיכוך (עי' מ"ב ס"ק י"ט; כה"ח לד)). הגה: במקום שנהגו לקבוע מחצלאות בגגין כעין תקרה, אין מסככין בהם גזירה שמא ישב תחת תקרת הבית (כל בו).

ומחצלות המצויות כיום שידוע לכל שעשויים לסיכוך, מותר לסכך בהם אף לדברי הרמ"א. ואף אם הקנים מחוברים זה לזה בחוטי כותנה הקלו הרבה פוסקים לסכך בהם (עי' חזו"ע עמ' כג-כה; פסק"ת, אות ו'), והמובחר ביותר הם אותם מחצלות שארוגים בסיבים שלא עברו עיבוד כלל. אכן מחצלות שהקנים שלהם מחוברים ע"י חוטי ברזל וכד', שמקבלים טומאה מן התורה, אין לסכך בהם משום שמעמיד בדבר המק"ט (כמו שיתבאר בסעיף הבא שהסכמת הפוסקים להחמיר בזה לכתחילה).

סעיף ז: יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך

יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו (עיין לקמן בהרחבה בביאור ספקו של השו"ע). הגה: לכן אין לסכך עליו; ואפילו להניחו על הסכך להחזיקו, אסור דאין להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה (אך עי' בט"ז ס"ק י"א); וה"ה בכל כלי המקבל טומאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טומאת מדרס (מהרי"ל).

האם מותר להעמיד את הסכך בדבר המקבל טומאה?

נחלקו הפוסקים בהבנת דברי השו"ע בסעיף זה, האם לדבריו יש לאסור העמדת הסכך בדבר המקבל טומאה.

יש אומרים שמותר להעמיד בדבר המקבל טומאה לדעת השו"ע, וראיה מסימן תר"ל (סע' י"ג). וכאן כוונת השו"ע לאסור לסכך בסולם, דיש לחוש שהוא מקבל טומאה ופסול לסכך כדלעיל בסע"א (ואף שהלשון דחוק יש ליישב).

יש אומרים שכוונת השו"ע שאף להעמיד בדבר המקבל טומאה אסור (גזירה שמא יבוא לסכך בדבר המק"ט). ומה דאיתא בס"ס תר"ל שאם העמיד בדבר המק"ט הסוכה כשרה, הני מילי בדיעבד, אך לכתחילה אין לעשות כן.

הסכמת הפוסקים להחמיר לכתחילה שלא להעמיד בדבר המקבל טומאה, אך בדיעבד כשר. ובמעמיד דמעמיד מותר אף לכתחילה. [מ"ב ס"ק כ"ב וס"ק כ"ו; אול"צ ד', כ"ד, ח'; חזו"ע עמ' מד].

דעת החזו"א (קמ"ג, ב) שאף לצורך מעמיד דמעמיד אין להשתמש בדבר המק"ט, שאין לחלק בין מעמיד ראשון לשני או שלישי, דכל זמן שישנו דבר המק"ט שבלעדיו הסכך לא היה יכול לעמוד, הרי זה כמעמיד בדבר המק"ט שיש להחמיר בו לכתחילה (כנ"ל).

ואם הסכך עומד ע"י דבר אחר, ורוצה לחזק מעמדו בדבר המק"ט, אין עליו שם מעמיד כלל ומותר לעשות כן לכתחילה (כ"כ שם בחזו"א).

וכשם שאין להעמיד לכתחילה בדבר המקבל טומאה, כך אין להעמיד בכל דבר שאסור לסכך בו מן התורה (עי' פסק"ת תחילת אות ד', וע"ע יחוד ח"א, סימן ס"ד). ובדבר שאין לחוש שיטעו להתיר לסכך בו, כגון אבנים שאי אפשר לסכך בהם, מותר. ולכן מותר לכתחילה להעמיד הסכך על כותל אבנים.

סעיף ח: לחבר כלונסאות הסוכה בדברים שמקבלים טומאה אין קפידא

לחבר כלונסאות הסוכה (שעליהם עומד הסכך) במסמרות של ברזל או לקשרם בכלאות (פירוש חתיכות של בגדים

בלוים) שהם מקבלים טומאה, אין קפידא דלמעמיד דמעמיד מותר לכתחילה לקחת דבר המק"ט וכנ"ל בסעיף הקודם (מ"ב ס"ק כ"ו).

סעיף ט: אוכלים מקבלים טומאה ואין מסככים בהם

כל מיני אוכלין מקבלים טומאה ואין מסככין בהם ודווקא מאכל אדם, אך מאכל בהמה אינו מקבל טומאה וכשר לסכך בו. נומיני בשמים שאינם נאכלים אלא עשויים לריח וכדומה מסככים בהם (ולענין תבלינים ע"י מש"כ המ"ב ס"ק כ"ט וע"י בחזו"ע עמ' כג שהקל בזה)

סעיף י: ענפי פירות אם הפסולת מרובה על האוכל מסככים בהם

ענפי תאנה ובהם תאנים, וזמורות ובהם ענבים, אם פסולת (בסמוך מבאר מה נחשב פסולת) מרובה על האוכל מסככין בהם; ואם לאו אין מסככין בהם; ואם קצרים לאוכל, יש לידיים (היינו חלק הענף שסמוך לפרי. וע"י במה שנכתוב בזה לקמן) תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא בפסולת כדי לבטל האוכל והיד; ואם קצרים לסיכוך, אז אין לידיים תורת אוכל ואדרבה הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל; ואם קצרים לאוכל ונמלך עליהם לסיכוך, אין מחשבה מוציאה הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיכוך, כגון שידוש אותם.

מהו שיעור ידות האוכלים?

מדינת ידות האוכלים הם ג' טפחים הסמוכים לפירות. וכ"פ בחזו"ע (עמוד כג).

ובמ"ב (ס"ק ל"א בשם המג"א) כתב להחמיר להחשיב כל היד המחוברת לפרי אפילו אם גדולה הרבה יותר מג"ט (משום שישנם מינים שבהם מן הדין הידות מצטרפות לאוכל אף ביותר מג"ט).

סעיף יא: מסככים בפנינוג"ו

מסככין בפנינוג"ו הנקרא בערבי שומר (והוא מאכל בהמה ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה) (רבינו ירוחם נ"ח ח"ב וכל בו).

סעיף יב: ירקות שממהרין להתייבש פסולים לסכך בהם ודינם כאוויר

סיכך בירקות שממהרין לייבש, אף על פי שפסולים לסכך (כנ"ל בסעיף ט) מפני שמקבלים טומאה, אין דינם כסכך פסול לפסול בארבעה טפחים, אלא כאויר חשיבי לפסול בשלשה דכיוון שלכשייבשו יתפוררו ויתבטל סכך הסוכה, גזרו בהם אף קודם שנתייבשו להחשיבם כאוויר (שפוסל בג"ט כדלקמן בסימן תרל"ב); ואם אין דרכם לייבש, דינם כסכך פסול ופוסלים בד' טפחים. הגה: וכל מה שדרכו לייבש תוך שבעה, מיד דיינינו ליה כאילו הוא יבש (ר"ן פ"ק דסוכה), והוי אויר ופוסל בו אפילו מן הצד (ולא אומרים בו דין דופן עקומה אפילו קודם שנתייבש, כדין אויר) (הגהות מיימוני פ"ד דסוכה). אמנם מה שאמרו שדינם כאוויר היינו רק להחמיר, אבל אם יש בצידו סכך פסול דינו כסכך פסול, שמצטרף לארבעה טפחים לפסול בסוכה משום סכך פסול, שהרי יש עליו גם שם סכך פסול [כה"ח אות ע].

סיכך בדבר שדרכו להתייבש - באופן שבתוך שבעת ימי החג ייחבש עד שתהא חמתה מרובה מצילתה - מה דינו?

לבוש - הסוכה פסולה, דדינם אותו כיבש מתחילה וא"כ אין כאן צילתה מרובה מחמתה.

פמ"ג (מש"ז י"ד) - כשר כל זמן שלא התייבש ועדיין צילתה מרובה מחמתה (ודווקא כשיש ג"ט סמוכים שדרכם להתייבש, נפסל מיד על שם סופו).

ועיין בבה"ל שהביא מחלוקתם ולא הכריע. ובחזו"ע (עמוד ל, הערה יא) מבואר להחמיר בזה (וע"ע כה"ח אות עב).

סעיף יג: כל דבר מחובר אין מסככיך בו

כל דבר המחובר אין מסככיך בו ודינו כדין האילץ (שנתבאר דיניו בסימן תרכ"ו).

סעיף יד: לכתחילה אין לסכך במינים שריחם רע

יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם לכתחלה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלין טומאה, וריחם רע או שנושרים עליהן תמיד (אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הרוח שרי), דחיישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה ובידעבד אם סיכך בהם הסוכה כשרה. אמנם אם ריחם רע כל כך עד שאינו יכול לסבול הריח - הסוכה פסולה. (מ"ב ס"ק ל"ח וכה"ח אות עח בשם הפמ"ג, שמצדד שפסולה מן התורה דבעינן 'תשבו כעין תדורו' וזו אינה ראויה לדירה) [עיי' עוד לקמן בסימן תר"ל סעיף א' במ"ש לענין ברכה במקום שיש בו ריח רע המגיע מבית הכסא או מאשפה].

סעיף טו: אסור לסכך בחבילה

וכן אסור לסכך בחבילה, מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסוכה לייבשה ואח"כ נמלך עליה לשם סוכה, ואותה סוכה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפיסול והרי הניחה על הסוכה שלא לשם צל, וגזרו על כל חבילה אטו זאת (שהניחה לייבוש); וכיון שמפני זה אסרוהו, לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה, ואין זה בפחות מכ"ה קנים, הילכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה, קנים מותר לסכך בה (שבזה לא גזרו כיוון שאין דרך לייבשה); ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד, וקשרם בראשם השני, אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד ואין כאן אגד (דאגד בידי שמיים לא שמה אגד), ואינה נקראת חבילה בלא אגד כמ"ש הרמ"א בסמוך; ואם אגד עמהם קנה אחד ויש בין שניהם כ"ה, הויה חבילה כי בזה אגד משני צדדיה. הגה: וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כך, אינה חבילה, ומותר לסכך בה אך אם קשר באגד אחד באמצע החבילה, באופן שניתן לשאתה ע"י אגד זה, הויה חבילה ואסור לסכך בה (מ"ב ס"ק מ"ג) (ב"י בשם הפוסקים).

סעיף טז: חבילה שהדרך להחירה אחר שקונים אותה אינה חבילה

חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקננה הקונה יתירנה, אינה חבילה דבזה לא שייך לגזור.

סעיף יז: אם סיכך בחבילה והחירה כשרה

אם סיכך בחבילה, והחירה, כשרה (ואין צריך לנענע את הסכך) כיון שאין איסורה אלא משום גזירה ודי בכך שהחירה שכבר אין כאן חבילה והרי נתנה לשם צל ואין כאן חשש שיבואו לידי 'תעשה ולא מן העשוי'; אבל חבילה שהעלה לייבש ונמלך עליה לסיכוך, שפסולה מן התורה (משום תעשה ולא מן העשוי), אינה ניתרת בהתרה אלא צריכה נענוע דהיינו שיגביה את הסכך ויניחנו לשם צל. וצריך גם שיתיר החבילה (מ"ב ס"ק מ"ד; כה"ח אות צא) וי"א שדי בנענוע וא"צ להחיר החבילה (כ"כ הר"ן בשם מאן דאמר, הובאו דבריו בב"י. ועי' בסימן תרל"א סעי"ט. וע"ע בהערת איש מצליח על המ"ב כאן).

כיצד הוא הנענוע המכשיר את הסוכה להוציאה מפיסול של תעשה ולא מן העשוי?

שו"ע (סימן תרכ"ו, סעי"ב) - די בזה שמגביה הסכך ומניחו במקומו לשם צל, דבזה ביטל הנחה הראשונה שלא הייתה לשם צל, דזו עשייה חדשה.

ב"ח (אות י) בשם ר"ת - צריך שיזיז הסכך ממקומו למקום אחר, שדוקא בכך שעושה מעשה גמור מבטל ההנחה הראשונה. וכ"כ המ"ב כאן (ס"ק מ"ד. וצ"ע דלעיל בסימן תרכ"ו לא כתב כן).

ועיי' בכה"ח (אות צב) שכתב בשם המאמר לפרש דברי ר"ת כמ"ש השו"ע (והוא כפירוש רש"י).

סעיף יח: אסור לסכך בנסרים שרחבן ארבעה

וכן אסרו לסכך בנסרים שרחבן ארבעה שכיוון שרחבים כל כך נראים כתקרת הבית, וחששו חכמים שמא ישב אדם בביתו ולא בסוכה, שיבוא לומר, מה לי לסכך באלה, מה לי לישיב תחת קורת הבית, אפילו הפכך על צדן שאין בהם ארבעה שאין ניכר שרחבים ארבעה וא"כ לכאורה היה מקום לומר שאין לחוש לטעם הגזירה, מ"מ כיוון שיש להם שם פסול ודינם כשיפודים של מתכת שאסורים לסכך בכל עניין; ואם אין ברחבן ארבעה, כשרים, אפילו הם משופים שדומים לכלים ואע"פ שרחבים וראוי להניח עליהם איזה דבר (עיין לעיל בסעיף ג'), מ"מ אינם מקבלים טומאה כי אינם מיועדים לשום תשמיש אלא לבניין, ונהגו שלא לסכך בהם כלל מחשש שיבואו לסכך באופן שאין הגשמים יורדים לתוכה (ולדעת ר"ת סוכה שאין הגשמים יורדים לתוכה פסולה. ועי' בס' תרל"ב סק"ו במ"ב). ובזמנינו פשט המנהג לסכך בנסרים דקים, ומקפידים שלא יהיה בהם רוחב טפח (שבנסרים דקים כל כך בוודאי אין דרך לעשות תקרה) וכן מקפידים שלא יהיו צפופים כל כך עד שמונעים מהגשם לירד בסוכה [ומ"מ יש לתת גם נסרים לרוחב כדי שלא יהא אוויר הולך לאורך כל הסוכה (חזו"ע עמוד ל; פסק"ת אות ט"ו)].

המסכך סוכתו בנסרים וקובעם במסמרים - האם הסוכה כשרה?

מ"ב (תרל"ג בשעה"צ סק"ו) - יש לאסור סוכה כזו, דלדברי התוספות (ב). באופן זה שעשה הסכך בדרך קבע, הסוכה פסולה מן התורה. חזו"ע (עמוד לו) - הסוכה כשרה. ודברי התוספות שהביא בשעה"צ (שם), יש לפרש כוונתם שפסולה דווקא אם הסכך מונע מהגשמים לרדת בסוכה (ואף בזה חלקו עליו הרבה פוסקים וכן נראה דעת השו"ע בסימן תרל"א סע"ג [שלא העתיק דברי ר"ת]).

סעיף יט: פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה

פירס עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר, כלומר שלא יהיו עלין וקסמין נושרים על שלחנו, פסולה דכיוון שנתן הסדין לצורך הגנה, הרי הסדין משמש כסכך ולכן הסוכה פסולה כדין המסכך בדבר המקבל טומאה; אבל אם לא פירס אלא לנאותה, כשרה והוא שיהא בתוך ד' לסכך שאז הסדין בטל לסכך, אך ביותר מד"ט אין הסדין בטל לסכך ונמצא שהיושב תחתיו אינו יושב בצל הסוכה אלא בצל נוי סוכה; וי"א שסוכה שהיא מסוככת כהלכתה וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העלין ותהיה חמתה מרובה מצלתה, ופירס עליה סדין שלא תתייבש, או תחתיה שלא ישרו העלין, כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרובה מחמתה, פסולה ודווקא באופן זה שבלא הסדין יש חשש שתיפסל הסוכה מחמת שתהא חמתה מרובה מצילתה, פסולה לדעה זו; אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעלין, או לנאותה, כשרה (לדעת הי"א) ובלבד שיהא בתוך ארבע לסכך ויש להחמיר כדעה ראשונה שכן סתם השו"ע כאן וכ"נ מסתימת השו"ע בסימן תרכ"ו (סע"א) ובסימן תרכ"ז (סע"ד); ומיהו אפילו לדעה זו לכתחלה לא יעשה אלא א"כ הוא ניכר לכל שמכוין כדי להגין או שהוא שרוי במים, שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא לייבש דאם לא ניכר לכל, יש לחוש מפני מראית העין, שיחשבו שמסכך בדבר המקבל טומאה.

כתבו הפוסקים שבשעת הדחק, כגון כשיש גשמים ואינו יכול לשבת בסוכה, מוטב לפרוס ניילון וכד' משיאכל מחוץ לסוכה, דיוצא לדעה השנייה, אמנם אין לברך על זה לישיב בסוכה.

סימן תרל - דיני דפנות הסוכה

סעיף א: כל הדברים כשרים לדפנות

כל הדברים כשרים לדפנות שמה שלמדו חכמים שצריך בתלוש, צומח ואינו מק"ט, הכל נאמר **דווקא על הסכך**, שהסכך קרוי סוכה ולא הדפנות. (וא"צ להעמידם דרך גדילתן כמו שצריך בלולב, אלא יכול להעמידם איך שירצה) (טור), ואפילו חמתה מרובה מצלתה מחמת הדפנות, כשרה שגם זה נאמר דווקא בסכך (שלא תהא חמתה מרובה מצלתה). הגה: מ"מ לא יעשה הדפנות מדבר שריחו רע (ואם אינו יכול לסבול את הריח ע"י לעיל, תרכ"ט סעיף י"ד) (ר"ן), או דבר שמתייבש תוך ז' ולא יהא בו שיעור מחיצה (ע"י לעיל, שם סעיף י"ב דפסול מיד אף קודם שיבש וה"ה כאן) (ד"ע).

סוכה שנמצאת בסמוך לבית הכסא או לפח אשפה ומגיע משם לסוכה ריח רע, כשרה אך **אסור לברך שם**, כמו שפסק השו"ע בסימן ע"ט, שאין לברך או לומר דבר שבקדושה במקום ריח רע ואפילו שמקור הריח נמצא ברשות אחרת. (ואין האיסור אמור אלא בריח המגיע מבית הכסא, או מפח אשפה וכדומה, כיוון שנסחרו מחמת עיפוש [מ"ב, שם, ס"ק כ"ג]). ואם יפזר מטהר אוויר או דבר אחר שעל ידו לא יריחו את הריח הרע, מותר לברך ולקרוא ק"ש [בא"ח, בא אות כח; ילקו"י, סימן ע"ט סעיף כא; פסק"ת, סימן ע"ט אות ב].

סעיף ב: אם היו שתי דפנות סמוכות כמין ג"ם עושה לו טפח שוחק וצורת הפתח ומעמידו בתוך ג'

דפנות הסוכה, אם היו שתיים זו אצל זו כמין ג"ם (דהיינו שסמוכות זו לזו כצורת ד); עושה דופן שיש ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות מג' לאחד מהדפנות דפחות מג' כלבוד דמי ונחשב כסתום וא"כ יש כאן ארבעה טפחים שהם רוב מחיצה, ויעמיד קנה (כנגד הכותל) (ע"י לקמן מש"כ בזה בהרחבה) (טור) כנגד אותו טפח דהיינו בהמשך בסוף הדופן של הטפח שהעמיד, ויעשה לה צורת פתח שיעמיד קנה עליו ועל הטפח כדי להשלים על ידי צורת הפתח לשיעור דופן, וכשרה אף על פי שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן ובלבד שיהיה מכוון כנגדם. הגה: ואם הטפח והדופן (צ"ל 'והקנה') מגיע לסכך, אין צריך קנה על גביהן כי הסכך נחשב כקנה על גביהן. ויש מחמירים שצריך דווקא קנה ואין לסמוך על הסכך במקום קנה (מג"א סק"ב; חזו"א יו"ד סי' קע"ב ד"ה א"ח) (מרדכי הגה"מ פ"ד); ומה שנהגו בצורת הפתח עגולה הוא לנוי בעלמא (משום זה אלי ואנוהו) (כ"כ המרדכי).

האם צורת הפתח צריכה להיות כנגד כל הדופן שממול או די שתשלים לשבעה טפחים?

מ"ב (שעה"צ סק"ב); פמ"ג (א"א, סק"ד) - אין צריך שתהיה צורת הפתח כנגד כל הדופן שמולה, אלא די בשיעור שתשלים את הדופן לז"ט, ואם הדופן שמולה ארוכה, דינה כפסל היוצא מן הסוכה, שלכל אורך הדופן הסוכה כשרה (אע"פ שאין לה שם ג' דפנות).
לבוש; חזו"א (סי' ע"ה, סק"ח); שבט הלוי (ח"א, סי' קס"ט) - אין צורת הפתח מכשירה אלא עד היכן שמגיע.
יש אומרים שצורת הפתח צריך לעשותה לפחות ארבעה טפחים [המ"ב (סק"ט) כתב שיש אומרים כן וכ"כ החזו"א (שם) וכ"כ בפסק"ת (א)].

העושה כל סוכתו על ידי לבד שתי או ערב - האם די בג' דפנות או צריך לעשות ד' דפנות?

מג"א (בתחילת הסימן) - העושה סוכתו על ידי קנים סמוכים זה לזה בפחות מג"ט (לבד), צריך לעשות ארבע דפנות, ולא די בזה לסוכה של ג' דפנות והעתיקו במ"ב (סק"ז) ובאול"צ (ח"ד, פכ"ה סע"א) כתב שראוי להחמיר כן.
חזו"ע (עמוד ה) - מחיצה שעשויה על ידי קנים שביניהם פחות מג"ט הוי מחיצה גמורה ואם עשה כך סוכתו כשרה אפילו שעשה רק שלש מחיצות ואין צריך לעשות ארבע מחיצות. וכן דעת מרן הב"י והלבוש (כה"ח, אות יח).
ובשבט הלוי (ח"ט, סי' קל"ח) - כתב להקל במעקה שאינו חשוב כשתי בלבד, כיוון שיש שם גם קנה בערב מלמעלה, וא"כ י"ל שנחשב למחיצת שתי וערב (ואף שיש חולקים בזה, יש לצרף דעת המקלים החולקים על עיקר דינו של המג"א). [ועיין עוד בכה"ח (בסימן ש"ס, אות ו) וכתב שמחיצה של שתי שנתן בה שנים או שלושה קנים בערב, חשיבא מחיצה גמורה].
והחזו"א (שם, ס"ק י"ב) החמיר במחיצה שהיא רק של שתי או ערב, ולדבריו אין לעשות סוכה באופן זה גם אם יעשה ד' דפנות. אלא חייב לעשות מחיצה של שתי וערב (ולדבריו לא די בשניים שלוש ערב, ודלא כמ"ש לעיל בשם כה"ח).

סעיף ג: היו לה שתי דפנות זו כנגד זו עושה דופן ארבעה ומשהו ומעמידו בתוך ג'

היו לה שני דפנות זו כנגד זו וביניהם מפולש, עושה דופן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהו ובוה לא די בטפח, כי אין כאן שתי דפנות סמוכות, ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות שאז מדין לבוד יש כאן דופן שלימה של ז"ט, וכשרה כיוון של ידי הלבוד נחשבות הדופן השלימה והדופן ארבעה כסמוכות (עי' סע"ה בהגה הראשון שצריך שיהיו לפחות שתי דפנות סמוכות); וגם בזה צריך לעשות צורת פתח, שיתן קנה מהפס על הדופן האחד (המרוחק ממנו); וי"א שאין זה צריך צורת פתח ויש להחמיר.
הגה: אבל אם איכא דופן ז' בלא לבוד, לכו"ע אי"צ כאן צורת הפתח עד סוף הכותל, הואיל ואיכא דופן ז' שהוא שיעור הכשר סוכה; וכל שכן שאין צריכים צורת הפתח כשהדופן שלימה; ומה שנהגו בצורת הפתח כשיש לה דפנות שלימות, אינו אלא לנוי בעלמא (ר"ן והמגיד פ"ד וכל בו ובי"ב בשם מרדכי).

סעיף ד: העושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר

במה דברים אמורים שצריך לעשות דופן של ד"ט לסוכה הנ"ל, בעושה סוכתו במקום שאין דופן אמצעי כנגדה; אבל העושה סוכתו באמצע החצר, אפילו שעשה רחוק מדפנות החצר, אף על פי שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו, אינה צריכה דופן של ארבעה ומשהו, אלא די לה בתיקון (האמור לעיל בסע"ב) המתיר בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם דכיוון שנמצאת בחצר ויש דופן כנגדה (אע"פ שאינה סמוכה לה), אינה מפולשת לגמרי, ולכן די בטפח שוחק וצורת הפתח להתירה.

דע שיש חולקים על סעיף זה, ולדעתם לא התירו אלא אם שתי דפנות הסוכה הם עצמם דפנות החצר, שאז מועילה הדופן השלישית של החצר (אף שאינה חלק מהסוכה, וכגון שסיכך על שתי דפנות החצר, מאמצע החצר לכיוון הפאה הרביעית שבה אין כותל) להחשיב את הסוכה כאינה מפולשת (לגמרי) ולכן אינה צריכה דופן ארבעה ומשהו (ודי לה בתיקון האמור בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם). אך בלא זה אין להקל כלל [כ"כ המג"א סק"ד; והסכים עמו להלכה בשעה"צ ס"ק ט"ו]. [יסוד מחלוקתם נעוץ בהבנת דברי הר"ן (ג. ד"ה "ואמר" הראשון)] שממנו מקור דין זה.

סעיף ה: עומד מרובה על הפרוץ כשר ובלבד שלא יהא פירצה יתרה על עשר אמות

כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח, אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח כן שכשתצרף כל הפרוץ דהיינו ביחד עם שתי הדפנות האחרות הפרוצות יהיה מרובה על העומד, כשרה אך בשתי הדפנות הנ"ל (העשויות כמין ג"ם) בפנ"ע, צריך שיהיה עומד מרובה על הפרוץ (רק שלא יהיו הפתחים בקרנות, כי המחיצות צריכין להיות מחוברים כמין ג"ם לפחות בקרן אחת (ובפחות מג"ט שפיר דמי לבוד כמחובר, וכמש"כ בסעיף ג')) (ר"ן); ובלבד שלא יהא בהם פירצה יתירה על י' אמות; ואם יש בה צורת פתח, אפילו ביותר מעשר. ולהרמב"ם, אפילו יש לה צורת פתח, אם יש לה פירצה יותר מעשר, פסולה אלא א"כ עומד מרובה על הפרוץ.

הגה: ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות, כי אין הכל בקיאות בדין המחיצות (כל בו); ומי שאין לו כדי צרכו למחיצות, עדיף אז לעשות ג' מחיצות שלימות, מדי שאינן שלימות משום שיש בזה הרבה פרטים ואין הכל בקיאים (כנ"ל) וטעם נוסף לזה, שיש בזה מצוה מן המובחר שיהיו ג' מחיצות שלמות (מ"ב בשם הרי"צ גיאות) (מהרי"ל).
לשיטת המג"א [הובא לעיל בסע"ב] כדי להכשיר בפרוץ מרובה על העומד, י"א שצריך שיהיה באותם שתי דפנות העשויות כמין ג"ם ד"ט רצופים לפחות בכל דופן (בנוסף למה שמצריכים שיהיה בהם עומד מרובה על הפרוץ) וי"א שצריך שיהיה בהם ז"ט של עומד בטה"כ (שעה"צ סק"ב)

סעיף ו: נעץ ארבעה קונדיסין בין באמצע הגג בין בשפת הגג וסיכך על גבן פסולה

נעץ ד' קונדיסין, בין באמצע הגג בין על שפת הגג, וסיכך על גבן, פסולה ואע"ג שלענין שבת הוי מחיצה בכה"ג, לענין סוכה אינה מחיצה להכשיר הסוכה, לדלדלן סוכה צריך מחיצה ממש; ויש מכשירין בנעץ על שפת הגג, משום דאמרינן (גם לענין סוכה): גוד אסיק מחיצתא והלכה כדעה ראשונה. ואם אין לו סוכה אחרת אלא זו, ישב בה ולא יכרך (שעה"צ סק"ל וכה"ח אות מה בשם הפמ"ג).

סעיף ז: סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי הרי זו סוכה כשרה לשבת שבתוך החג בלבד

סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי (פירוש עץ כעין עמוד), או על גבי באר שיש לו פסין (פי' קרשי עץ סביבות הבאר לעשות רה"י), הרי זו סוכה כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד, מתוך שלחי זה ופסין אלו מחיצות לענין שבת, נחשוב אותם כמחיצות לענין סוכה (ואין להתיר אלא במקום שלחי ופסין מתירין לענין שבת, דאז שייך מגו) (ר"ן).